

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

90. Quisnam sub nomine ordinarij comprehendatur, ad ornatum Concilij
Tridentini sess. 24. c. 1. de reformatione, & aliorum textuum, & Canonum?
Et docetur Episcopum, & Archiepiscopum in sua Dioecesi, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

quis habitare, animum habens habitandi non ad modicum, sed ad longum tempus, contrahit, seu acquirit quasi domicilium, & efficitur quasi incola, & Parochianus.

20. Et idem ex Barbosa Bossius *ubi supra* §. 10. n. 18. testatur, Sacram Congregationem in Senen. 17. Maij 1610. declarasse validum fuisse matrimonium cuiusdam iuuenis cum meretrice, qui dubitauerat illud in propria Ciuitate contrahere, adhibendo Concilij Tridentini solemnitates; eo quod iuuenis parentes impedimentum eidem facile facturi erant, & propterea ad Vrbem Romam se transtulerunt, & coram testibus, & Parocho in Parochia, in qua aliquantulum morati erant, contraxerunt per verba de presenti.

RESOL. XC.

Quinam sub nomine Ordinarij comprehendantur ad ornatum Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reformatione, & aliorum textuum & Canonum?

Et docetur Episcopum, & Archiepiscopum, in sua Diocesi, & aliquando comparatione suffraganeorum; Cardinale Pontificis in Prouincia sua legationis; Capitulum Sede vacante, seu eius Vicarium; Abbates Ecclesie nullo Episcopo subiecta, omnes predictos comprehensos esse sub nomine Ordinarij.

Et an Vicarius generalis Episcopi, vel prouisor dicendum sit Ordinarius?

Et quid de Vicariis forensibus?

Et an vi Vicarius generalis queat per se assistere matrimonio, etiam debet esse Sacerdos?

Et quid de Parocho?

Et quid est sentiendum de Abbatibus Commendatariis perpetue Abbacia, habentibus iura Episcopalia, vt est Abbatia Farfensis, &c.

Et an Magister Scholae Salmantini respectu Scholasticorum, qui in Matricula scripti sunt, an sit Ordinarius eorumdem Scholasticorum, possitque valide assistere eorum matrimonijs, & alijs assistendi licentiam dare? Ex part. 1. n. 3. & Misc. 3. Ref. 35.

Sup. hac generali quest. §. 1. DE hac questione late agit Antonius Gomez in Bullam Cruciatam per cap. 4. per totum, omnes vero conueniunt Episcopum, vel Archiepiscopum in sua Diocesi esse ordinarium, non tamen comparatione subditorum suffraganeorum, quia comparatione horum ordinarius non est nisi in casibus specialibus, vt deciditur *cap. pastoralis in princ. de offic. ordinarij*. Casus autem speciales sunt primò, si actù visitaret suffraganeos; etenim eo tempore ordinarius censetur teste Henriquez *lib. 19. cap. 13. num. 3. Sanchez lib. 3. disp. 28. num. 3. & 4. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 25. scilicet. 1. n. 14. Coninch. de marr. disp. 27. num. 17.* Secundo extra tempus visitationis denegata ab Episcopo licentia, fueritque causa ad Archiepiscopum per appellationem deuoluta: tunc enim causa cognita & sententia prolata, cui locus appellationi non sit, poterit eo matrimonio assistere, vel licentiam concedere, sicut resoluit Spino *de testam. gloss. 15. num. 39.* Segura *direct. iudic. Eccl. sust. 2. part. cap. 15. num. 50.* alijs relatis Sanchez *lib. 3. disp. 28. num. 4.* Gutierrez *de matrim. cap. 66. num. 3.* Deinde censetur ordinarius Cardinalis respectu subditorum Ecclesie sui tituli, quia habet iurisdictionem quasi Episcopalem ex *textu in cap. bis qua, de maiorit. & obedient. & tradunt Nauarrus lib. 4. consil. iii. de sponsal. cons. 47. alijs tit. de clandestin. desponsat. cons. 14. num. 1.* Sanchez *dict. disp. 28. n. 7.* Gutierrez *cap. 66.*

Sup. hoc in tom. 9. tr. 7. Ref. 50.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 3. Ref. 8. & ibi in tr. 2. Ref. 29. 30. & 31. Sup. hoc in fine Ref. 1. not. præterea, & in tom. 1. Ref. 30. §. Nihilominus.

Sup. hac generali quest. lege supra doctrinam à medio §. 1. vsque in finem Ref. 67.

num. 9. Item sunt ordinarij omnes Legati Pontifici potest Episcopus, vt probat Sanchez n. 8. Gutierrez *1. 10. & lib. 1. canonic. quest. cap. 11. num. 6.* Coninch. *disp. 27. dub. 2. n. 16.* Præterea censeri ordinarium capitulum Sede vacante, seu eius Vicarius resoluunt Coninch. n. 17. Gutierrez *dicto cap. 66. n. 5.* Sanchez *loc. allegato*; & alij communiter. Item ordinarius censetur Abbas Ecclesie nulli Episcopo subiecte, vt colligitur ex *cap. Ioannes de testament. & tradit Henriquez lib. 11. de marr. cap. 3. n. 4.* Petrus de Ledesma *de matrim. quest. 45. art. 5. punct. 3. p. n. d. ante d. d. Sanchez dict. disp. 28. n. 6.* Gutierrez *cap. 66. n. 6.* Denique omnes illi, qui iurisdictionem quasi Episcopalem habent comparatione subditorum ordinarij censentur, vt bene conprobant Sanchez, Gutierrez, & Coninch. *loc. alleg.*

2. An vero Vicarius Episcopi Generalis in Hispania Prouisor dicendus sit ordinarius, negat Gomez, *ubi supra* num. 21. & Sotus in 4. disp. 28. quest. 4. art. 3. verbo circa concessiones; Petrus de Ledesma *lib. 1. quest. 45. de matrim. art. 5. punct. 3. dub. 4.* & idem asserunt, seclusa speciali commissione, quod non possit assistere matrimonio, nec Sacerdoti licentiam concedere. Mihi verò placet contraria sententia, quam tuetur Petrus Henriquez *lib. 11. cap. 3. num. 4. Sanchez lib. 3. disp. 29. num. 18.* Gutierrez *Canon. quest. lib. 1. cap. 19. num. 13. & tract. de matrim. cap. 66. num. 12. & cap. 69. num. 9.* Coninch. *disp. 27. dub. 2. num. 17.* Layman. *lib. 5. Sum. tract. 10. part. cap. 1. n. 5.* Basil. Pont. *lib. 5. cap. 11. n. 1.* Galpat. Harudo *disp. 5. de marr. d. ffic. 9. num. 32.*

3. Et ratio est, quia ordinarius est qui habet iurisdictionem ordinariam, & iurisdictione ordinaria est, quæ vel lege, vel consuetudine conceditur, & habetur *l. 1. l. & quia ff. de iur. iudic. l. 1. l. 2. Cod. de officio eius, qui vicem alterius gerit, cap. iudicibus §. 2. quest. 6.* ibi ordinarij verò sunt, qui ab Apost. & Ecclesiasticis, vel ab Imper. vt licentias legitimam potestatem accipiunt *cap. 1. & cap. conueniente, de officio Ordinarij, & alijs capitulum redenti. in Decretalibus, & in 6.* quare cum Episcopus dum Vicarium constituit generalem, ei non conferat iurisdictionem, sed supposita electione, & constitutione in Vicarium Generalem ei à Canone tribuatur, vt constat ex dicto *cap. licet, & ibi Gloss. & s. r. inueniunt de officio Vicarij in 6. verè, & proprie est ordinarius, & consequenter vigore Tridentini potest assistere, & alteri licentiam assistendi matrimonio concedere.*

4. Nec obstat dicere, quod inquit Tridentinum *sess. 24. cap. 20. de reformat.* cognitionem causarum matrimonialium ad solum Episcopum pertinere, potestatis eius Vicarium excludens. Respondet, quod estò asserat ad solos Episcopos pertinere causarum matrimonialium cognitionem, non obinde Vicarium excludit; oportebat namque expresse illum excludere, vt factum est *sess. 24. cap. 6. ibi*, eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum, sicuti annotat Flamin. *lib. 3. de rescript. benefic. quest. 12. num. 20. & 21.* Sanchez *lib. 3. disp. 29. num. 16.* Gutierrez *cap. 69. n. 7.* Adde etiam ratione Vicariatus non debere causas matrimoniales Vicarius Episcopi cognoscere, adhuc non inferret valide assistere matrimonio non potest siquidem Parochus causas matrimoniales non cognoscit, & tamen valide assistit, & licentiam concedit, quia est ordinarius.

5. Hinc notandum est, quoties in aliquo decreto mentio fit ordinarij, nisi subiecta materia aliud poscat, intelligi non tantum Episcopum, sed omnes habentes iurisdictionem ordinariam; quæ com-

nes illi ordinarij sunt : atque adeo nomine ordinarij comprehenduntur Vicarium Episcopi, cum verè ordinarius sit, quare eum in Tridentino mentio fiat ordinarij, comprehenditur quoque Vicarius Episcopi. Idem dic de Vicario Capituli Sede vacante, & aliorum habentium iurisdictionem Episcopalem, cum verè ordinarius sit.

6. Hæc autem non sunt extendenda ad Vicarium foraneum; hic enim neque ordinarius est, nec per se assistere matrimonio potest, aut licentiam concedere, nisi ea potestas ei fuerit specialiter commissæ, vt ex communi sententia docet Sanchez *dist. dist. 29. num. 20.* Guttier. *cap. 67. n. 16. & cap. 69. n. 11.*

7. Nam licet Vicarius Foraneus alienius partis Diœcesis dicatur etiam Vicarius propriè in ea parte, in qua vices Episcopi gerit, iuxta *gloss. in clem. 2. verbo Foraneus, de rescriptis.* Bertachin. *tract. de Episc. part. 8. lib. 4. tit. de Vicario Episc. n. 17.* & alios quos citat Sbroz. *de Vicar. lib. 1. quest. 20. dist. n. 1.* tamen, cum non gerat vices Episcopi sui in eodem loco, in quo Episcopus non dicitur propriè Vicarius illius, Bartol. *in l. 1. ad finem ff. quis, & a quo Couarun. pr. quest. cap. 4. num. 8.* Menoch. *de arbit. lib. 1. quest. 12. n. 15.* Spino, & Sbroz. *locis citatis.* Quare etiam non est ordinarius, cum non habeat potestatem ordinariam, vt dixi in tractatu de triplici Iubilæi privilegio *sess. 3. casu 2. §. 3. n. 60.* circa finem, Sed delegatam, nec cum Episcopo constituitur idem tribunal, & auditorium, vnde ab eo ad Episcopum appellatur, quapropter Vicarius Foraneus neque matrimoniis validè assistere, neque aliis assistendi licentiam dare, ex vi sui officij, seu delegationis in Vicarium foraneum potest; sed ad hoc ei specialis Episcopi commissio necessaria est assistendi, vel concedendi aliis licentiam assistendi. Si autem ei ab Episcopo causarum matrimonialium cognitio in genere concederetur; tunc ex vi huiusmodi delegationis, & validè assistere, & aliis assistendi licentiam dare posset, vt tradunt Segura in *directorio 2. part. cap. 15. num. 16. & cap. 16. n. 2.* Sanchez, Guttierrez, & Pontius *locis proximè citatis.* quia si potest de causa principali cognoscere, multò magis de causa minus principali, & accessoria, ac de præambulis, Regula cui licet quod plus est, *de reg. in 6.* & præter Doctores citatos Stephanus Gratian. *tom. 1. disceptat. Forens. cap. 83. n. 13.*

8. Sed vt Vicarius Generalis queat per se assistere matrimonio, cum debere esse Sacerdotem affirmant Nauarrus *Consil. lib. 1. de officio ordin. consil. 1. in prima edit. & lib. 4. consil. 10. in 2. edit.* Salzedo ad Diaz *dist. cap. 73. versic. 14.* Iulius Sannazarius *dist. artic. 4. num. 36.* Ceuallos *tom. 1. quest. 604. num. 59.* Cenedo *quest. 30. num. 46.* Vgolinus *de potest. Episc. cap. 15. §. 10. nu. 5.* Zerola *2. parti. praxi verbo Parochus §. 3.* Hieron. Vener. *lib. 1. exam. cap. 39. num. 6.* & Sayrus *decis. sub tit. de officio ordin. & attestatur Salzedo, & Nauarrus S. Congreg. id declarasse de Parocho, quòd non possit iuxta Concilium assistere, nisi sit Sacerdos; sed tenendum est, Vicarium Gener. non sacerdotem validè assistere, prout probabile putat Sannazarius loco citato, vt etiam Nauarrus ait de iure esse probabile, licet ob sacre Congregationis declarationem secus sentiat, & absolute tenent Bossius *de matrim. lib. 5. cap. 11. num. 11.* & Barbosa *de potest. Episc. part. 2. allegat. 32. num. 120.* quia etiam Parochus non Sacerdos validè assistit, vt dicemus infra, & declarauit Sacra Congregatio prout refert Bellarminus *ad dist. cap. 1. sess. 24.* in declarationibus, vltima declaratione, quæ sic habet, Parochus sufficit etiam si non sit Sacerdos, dum expectatur manus. Vnde non est credendum emanasse declarationem in contrarium, quam allegant Nauarrus, & Salzedo*

Tom. II.

loca citato, & ipsemet Nauarrus, licet loco citato confuluerit quòd Vicarius Episcopi non Sacerdos non inter sit matrimonij, sed alium Sacerdotem delegerit, nihilominus *conf. 30 de sponsal. in 1. edit. & conf. 9 de clandejst. desponsat.* absolute tenet non requiri Sacerdotium in Parocho.

9. Verùm ex his oritur difficultas, an quòd dictum est de Abbatibus titularibus habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem, sit extendendum ad Abbates commendatarios perpetuos Abbatie habentes iura Episcopalia, vt est hodie in Abbatia Farfensi Eminentissimus, & nunquam satis laudatus Princeps, & Dominus meus Franciscus Cardinalis Barberinus, & videtur negatiuè respondendum ex declaratione Sacre Congregationis; quam refert, & sequitur Pontius *de matrim. lib. 5. cap. 10. num. 13.* vbi sic ait, Quæret aliquis in hoc cap. An qui habet in commendam Abbatiam, quæ iura Episcopalia habeat, intelligatur in præsentem nomine Ordinarij: extat de hoc decisio Congregationis Cardinalium, quæ apud Farinacium *sess. 24. Concilij Tridentini cap. 1. de reformat. matr.* his verbis concepta est; Non permittitur hæc facultas commendatario, licet eius Abbatia iura Episcopalia habeat, cuius Abbas appellatione Ordinarij venit iuxta *glossam in cap. fir. de officio ordin. in 6.* Dixit enim S. D. N. quod Ordinarius hic non intelligitur nisi Episcopus, tamen Cardinali Farfensi Commendatario Farfensis Monasterij fuit permittum, non autem eius Vicario. Hæc ibi. Ex quibus discet neque commendatarium de iure posse, neque eius Vicarium, quamuis commendatario specialiter à Sede Apostolica concessum fuerit, nisi expressè etiam eidem Vicario Apostolica Sedes concesserit. Ita Pontius.

10. Sed præfata declaratio ait Angelus Bossius *de matr. cap. 4. §. 20. num. 56.* videtur suspecta, cum in ea dicatur solum Episcopum comprehendendi nomine Ordinarij in dicto *cap. 1. sess. 24.* quare subdit Bossius, nisi mihi magis constet de mente eiusdem S. Congregationis, putat contrariam sententiam veram esse. Et illam obseruat docuisse Nau. Cenall. Molin. & alios; tum quia quicquid potest Titularis ratione dignitatis, potest illius commendatarius, Panor. *in cap. querelam de elect. Dec. in cap. edoceri de restitut. Nauarr. & Molin. locis citatis;* tum quia decretum Concilij de Ordinariis loquitur indefinitè, & regula indefinita vniuersali æquipollet, Glossa communiter recepta in *cap. vt circa, de elect. in 6.* At verò Abbas Commendatarius ordinarius dicitur, Gloss. & Text. *in cap. ordinarij de officio ordinarij in 6.* Ergo, &c. Idèd puro magis diligenter de veritate supradictæ Cardinalium declarationis inquirendum esse, vt postea necessario illam sequi debeamus.

11. Verùm quid dicendum est de magistro Scholæ Salamantinæ respectu Scholasticorum, qui in matricula descripti sunt; An sit Ordinarius eorundem Scholasticorum, possitque validè assistere eorum matrimonij, & aliis assistendi licentiam dare? Negat Basilius Pontius *dist. leg. 5. cap. 12. n. 8. & sequent.* vbi pluries contendit dictum Magistrum habere in Scholasticos Salamantinos laicos iurisdictionem tantum secularem; Sanchez verò *lib. 3. cap. 7. n. 6.* & Guttierrez *cap. 56. num. 9.* referunt opinionem Manuelis asserentis dictum Magistrum comprehendendi in dicto *cap. 1. sess. 24.* nomine ordinarij, haberèque in dictos scholasticos omnem iurisdictionem quasi Episcopalem, ac proinde posse remittere denunciations matrimoniales, assistere matrimonio, & aliis assistendi licentiam dare, & concedere.

Sup. hoc supra lege doctrinam Ref. 67. signanter à medio §. 2.

Quis non plene supra hoc, lege doctrinam §. Mihi, Ref. præterea.